

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Regiovorming - voortgangsrapportering

Samenvatting

In de nota aan de Vlaamse Regering van 12 maart 2021 werd afgesproken om jaarlijks aan de Vlaamse Regering te rapporteren over de voortgang van het project regiovorming in al zijn facetten. Deze mededeling bevat de derde en laatste voortgangsrapportering.

1. VISIE OP REGIOVORMING EN VERDERE AANPAK

1.1. Regeerakkoord

De Vlaamse Regering heeft haar ambities omtrent regiovorming doorvertaald in onderstaande passage van het Vlaams regeerakkoord 2019-2024:

“We zetten in op regiovorming. Deze regiovorming moet van onderuit worden opgebouwd en gedragen door de lokale besturen. De burgemeesters van de betrokken lokale besturen vormen de spil van deze regiovorming. Om tot een grotere coherentie te komen en deze regiovorming te stimuleren, zal de Vlaamse regering, verder bouwend op de reeds uitgevoerde regioscreening, vaste regio’s afbakenen waarbinnen alle vormen van intergemeentelijke samenwerking, zowel de bestaande als nieuwe, moeten plaatsvinden (behoudens zij die op een hogere schaal georganiseerd zijn). Dit moet de huidige verrommeling tegengaan en leiden tot minder mandaten. We werken bestaande drempels weg die verhinderen dat samenwerkingsverbanden fuseren. De Vlaamse overheid zal de eigen regionale afbakeningen afstemmen op deze regio’s. Er wordt een kader uitgewerkt dat bijkomende instrumenten bevat om de regiovorming te ondersteunen (bv. rond herverdelingsproblematieken tussen de betrokken lokale besturen).”

Op 9 oktober 2020 keurde de Vlaamse Regering een kadernota goed die de visie op regiovorming weergeeft en het kader voor de verdere aanpak deze regeerperiode (VR 2020 0910 DOC.1096).

1.2. Visie

De Vlaamse Regering wil evolueren naar een bovenlokaal landschap waar:

- de burgemeesters de spil vormen;
- gemeenten zich organiseren in referentieregio's;
- gemeenten hun samenwerkingsverbanden organiseren conform de principes van regioconform samenwerken;
- regio's ook kunnen samenwerken in een supraregionaal samenwerkingsverband;
- voldoende samenwerkingsmaturiteit is om het burgemeestersoverleg te laten uitgroeien tot een strategisch forum voor de regio.

Met de regiovorming zetten we maximaal in op een samenwerkingsmodel tussen de bestuursniveaus en maatschappelijke actoren waarbij programma's gemaakt worden die aansluiten bij de visie van de lokale besturen op hun regio. Het doel is om met regiovorming tot gebiedscoalities te komen rond maatschappelijke uitdagingen die beleidssectoren en bestuursniveaus overschrijden.

In deze visie vormen sterke, bestuurskrachtige lokale besturen, die zich niet uit elkaar laten spelen door andere, vaak grotere partners uit het overheids- of privélandschap, de basis van succesvolle regionale samenwerking.

1.3. Aanpak

De Vlaamse Regering wilde deze regeerperiode laten zien dat regiovorming werkt en een antwoord kan bieden op de in de visie geschetste uitdagingen. We vertrokken daarbij uitdrukkelijk van een groeimodel waarvoor 3 sporen zijn uitgetekend.

1.3.1. Lokale en regionale transitie

Binnen dit spoor onderscheiden we 4 trajecten, die verderop in deze nota aan bod komen:

- het traject voor de afbakening van referentieregio's (zie hierna, punt 2);
- de regionale doorbraakprojecten (zie hierna, punt 3.4);
- het ontwikkeltraject (zie hierna, punt 3.4);
- de interbestuurlijke projecten (zie hierna, punt 3.4).

1.3.2. Impactanalyse

Binnen dit spoor brengen we sectorale decreten, besluiten, instrumenten en afbakeningen in kaart en waar ze regiovorming belemmeren, pakken we ze aan. Dit kan gaan over regelgeving, maar ook over administratieve praktijken of het interbestuurlijk instrumentarium en dienstverleningsaanbod van uitvoerende Vlaamse agentschappen.

We onderscheiden 2 trajecten:

- Vlaamse impactanalyse (zie hierna, punt 4);
- federale impactanalyse (zie hierna, punt 5).

1.3.3 Organiek kader en ondersteunende instrumenten

Binnen dit spoor onderscheiden we de volgende trajecten:

- aanpassing organiek kader (zie hierna, punt 3.1);
- instrumentarium dat regiowerking ondersteunt (zie hierna, punt 3.4 en punt 6).

2. AFBAKENINGSTRAJECT

De kadernota regiovorming die de Vlaamse Regering op 9 oktober 2020 goedkeurde, bevat ook een kaart met een aanzet tot afbakening van referentieregio's.

De Vlaamse Regering vroeg de gouverneurs de lokale gesprekken over de regioafbakening te faciliteren en over de aanzet tot afbakening van referentieregio's een advies te formuleren op basis van de bestaande fora op bovenlokaal niveau en op basis van de input van de lokale besturen. Ook de ministers van de Vlaamse sectorale domeinen stelden een advies op.

Op 12 maart 2021 keurde de Vlaamse Regering een tweede nota goed over de afbakening van de referentieregio's en het vervolgtraject (VR 2021 1203 DOC.0187). Voor 4 van de 5 provincies werden de referentieregio's definitief afgebakend. Voor Limburg kwam er een vervolgtraject.

Op 4 februari 2022 besliste de Vlaamse Regering dat de 42 gemeenten van de provincie Limburg zullen behoren tot één referentieregio (VR 2022 0402 DOC.0139). Dit heeft als resultaat dat Vlaanderen wordt verdeeld in 15 referentieregio's. Daarnaast worden 3 subregio's afgebakend in Limburg. Die subregio's vormen de basis om de door de Vlaamse overheid georganiseerde samenwerking vorm te geven in Limburg, indien die samenwerkingsverbanden door hun aard op een kleinere schaal moeten worden georganiseerd dan de referentieregio.

3. LOKALE TRANSITIE

3.1. Afstemmen van lokale samenwerkingsverbanden

De regioafbakening is voor de lokale besturen het startpunt om hun intergemeentelijke samenwerkingsverbanden af te stemmen op de referentieregio's. Dat gebeurt meteen voor de nieuwe samenwerkingsverbanden binnen het toepassingsgebied van de regiovorming, en ten laatste op 1 januari 2031 voor de bestaande samenwerkingsverbanden binnen het toepassingsgebied. Voor de afvalintercommunales werd de conformeringsdatum op 1 januari 2037 gezet. Enkel gemotiveerd en na goedkeuring door de Vlaamse Regering kunnen samenwerkingsverbanden al dan niet tijdelijk de grenzen van de referentieregio's (blijven) overschrijden.

Op 3 februari 2023 bekrachtigde de Vlaamse Regering het decreet over regiovorming en tot wijziging van het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur, hierna het Regiodecreet genoemd. Het Regiodecreet zorgt voor een decretale verankering van de referentieregio's en definieert het concept, het toepassingsgebied, de principes en de gevolgen van regiovorming, specifiek voor die lokale samenwerkingsverbanden. Het Regiodecreet bevat ook een procedure voor aanvragen tot afwijking van de principes van regioconform samenwerken.

Op 24 maart 2023 keurde de Vlaamse Regering het uitvoeringsbesluit goed dat de communicatie regelt over de afwijkingsaanvragen en de aanvragen voor een niet-bindend advies bij de oprichting of statutenwijziging van regioconform intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en van verenigingen en vennootschappen voor maatschappelijk welzijn.

In 2023 en 2024 behandelde ik enkele afwijkingsaanvragen. De volgende intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kregen van de Vlaamse Regering een afwijking op de regiovorming:

- afvalintercommunale IDM;
- afvalintercommunale IMOG;

- afvalintercommunale IOK Afvalbeheer;
- afvalintercommunale ISVAG;
- afvalintercommunale MIROM Roeselare;
- streekontwikkelingsintercommunale IOK.

Er is een ondersteuningsaanbod voor lokale besturen die hun samenwerkingsverbanden willen afstemmen op de referentieregio's. Zie hierna, '3.4.3 Afstemming van de bovenlokale samenwerking'.

3.2. Vereenvoudiging van lokale samenwerkingsverbanden

Naast het afstemmen van lokale samenwerkingsverbanden op de referentieregio's blijft het de doelstelling om binnen de referentieregio's de huidige verrommeling te saneren en te eindigen met minder tussenstructuren, minder mandaten, meer transparantie en meer daadkracht.

Drie regio's vervullen op dat vlak een pioniersrol. De lokale besturen van de betrokken regio's hebben een plan opgesteld om te komen tot een drastische vereenvoudiging van de samenwerkingsverbanden binnen hun werkingsgebied.

- Regio Midwest: van 183 naar 38 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 145 samenwerkingsverbanden.
- Regio Westhoek: van 45 naar 26 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 19 samenwerkingsverbanden.
- Regio Zuid-West-Vlaanderen: van 137 naar 44 samenwerkingsverbanden, een vermindering van 93 samenwerkingsverbanden.

In april 2023 lanceerden het Agentschap Binnenlands Bestuur en Labo Regiovorming van de VVSG samen een oproep naar lokale besturen die het bovenlokaal landschap in hun regio of subregio eenvoudiger en transparanter willen maken. In totaal diende 13 (sub)regio's een aanvraag in waaruit de jury 4 trajecten koos:

- Oost-Brabant;
- Regio Brugge;
- Rupelstreek en Zuidrand binnen Regio Antwerpen;
- Vlaamse Ardennen.

De ondersteuning bestaat uit procesbegeleiding door een extern bureau bij het doorlopen van een vereenvoudigingstraject. Tegen medio 2024 wordt een vereenvoudigingsplan uitgetekend. Met de kennis en praktijkervaring uit de begeleiding van de vereenvoudigingstrajecten wordt ook een inspiratiegids opgemaakt.

3.3. Waar zijn de regio's mee bezig?

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers had de ambitie om in de loop van deze regeerperiode een bezoek te brengen aan de burgemeestersoverleggen van alle referentieregio's in Vlaanderen. Hij luisterde er vooral naar hoe hun werking in elkaar zat, waar ze mee bezig waren en met welke knelpunten ze werden geconfronteerd. Het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en het Labo Regiovorming (VVSG) namen ook deel aan de burgemeestersoverleggen om goede voorbeelden en inspirerende praktijken te detecteren en hinderpalen voor regiovorming te inventariseren en aan te pakken.

In 2021 bezocht de minister achtereenvolgens regio's Midwest, Westhoek en Zuid-West-Vlaanderen, subregio Neteland, en regio's Kempen en Halle-Vilvoorde. In 2022 bezocht hij Regio Brugge, Regio Gent, Regio Oostende en Regio Waasland.

3.3.1. Inspirerende praktijken

Enkele voorbeelden van inspirerende praktijken die aan bod kwamen op de burgemeestersoverleggen:

- Goed werkende governancemodellen;
- Vereenvoudigingsplannen (zie hiervoor, '3.2. Vereenvoudiging van lokale samenwerkingsverbanden');
- Democratische verantwoording van de regiowerking: een regionaal documentenplatform, een onthaalbrochure voor nieuwe gemeenteraadsleden en informatievergaderingen voor gemeenteraadsleden;
- Samenwerking op het gebied van personeel.

Labo Regiovorming zet inspirerende praktijken van regio's en subregio's in de kijker. Dat doet het via de praktijkenbank, een levende databank die permanent wordt aangevuld en geoptimaliseerd: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/regios-aan-het-woord>.

3.3.2. Vastgestelde hinderpalen voor regiovorming

Enkele voorbeelden van hinderpalen die aan bod kwamen op de burgemeestersoverleggen:

- Sectorregelgeving mag de vorm van intergemeentelijke samenwerking niet bepalen (bv. bij bepaalde sectoren leggen ze op dat een projectvereniging gehanteerd moet worden);
- Schaalvergroting mag niet afgeremd worden in een IGS-subsidiekader. Vanuit financieel oogpunt is het soms interessanter om meerdere subsidieaanvragen in te dienen voor projecten met een kleiner werkingsgebied dan 1 subsidieaanvraag voor een project met een groot werkingsgebied.
- De beleidsperiodes van nauw verwante IGS-subsidiekaders lopen niet gelijk. Bovendien zijn ze niet altijd afgestemd op de lokale beleids- en beheerscyclus van de lokale besturen.

ABB inventariseert de hinderpalen voor regiovorming die aan bod komen op de burgemeestersoverleggen. Ze worden meegenomen en waar mogelijk aangepakt in de Vlaamse en federale impactanalyse.

3.4. Labo Regiovorming

Op 4 december 2020 kende de Vlaamse Regering de VVSG een subsidie toe voor een project 'Labo Regiovorming', voor de periode 2021-2023 (VR 2020 0412 DOC.1343). Op 1 april 2022 keurde de Vlaamse Regering een bijkomende subsidie aan de VVSG goed, specifiek voor de financiering van regionale doorbraakprojecten binnen Labo Regiovorming (VR 2022 0104 DOC.0408). Op 8 december 2023 kende de Vlaamse Regering, na een positieve evaluatie, de VVSG een bijkomende subsidie toe voor de voortzetting van Labo Regiovorming in de periode 2024-2025 (VR 2023 0812 DOC.1685).

3.4.1. Periode 2021-2023

De eerste subsidiëringsperiode van Labo Regiovorming had betrekking op de jaren 2021, 2022 en 2023. In die periode had het tot doel ontwikkeltrajecten uit te werken, regionale doorbraakprojecten te realiseren en ondersteuning te bieden bij de afstemming van de bovenlokale samenwerking.

Ontwikkeltrajecten

Een ontwikkeltraject heeft als doel referentieregio's te ondersteunen in de ontwikkeling van het burgemeestersoverleg en andere regionale fora. Een ontwikkeltraject zet in op duurzaam netwerken, gedreven door inhoud en innovatieve werkwijzen, en zelfevaluatie.

Er liepen ontwikkeltrajecten in Limburg, Regio Antwerpen en Regio Gent. De resultaten en geleerde lessen van de ontwikkeltrajecten werden toegelicht op de studiedag van Labo Regiovorming op 23 november 2023.

Meer informatie over het werkpakket 'ontwikkeltrajecten' is te vinden op de website van Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/ontwikkeltraject>.

Regionale doorbraakprojecten

Een groep van lokale besturen in een referentieregio of subregio kan een idee voor een regionaal doorbraakproject insturen. Bij een regionale doorbraak slaan lokale besturen samen met andere overheden en/of partners de handen in elkaar om een maatschappelijke uitdaging aan te pakken.

In 2021 selecteerde Labo Regiovorming 7 regionale doorbraakprojecten; in 2022 kwamen daar nog eens 5 regionale doorbraakprojecten bij.

Alle projecten dienden tegen 30 september 2023 hun eindrapportering in te dienen. De resultaten en geleerde lessen van de regionale doorbraakprojecten werden toegelicht op de studiedag van Labo Regiovorming op 23 november 2023.

Meer informatie over het werkpakket 'regionale doorbraakprojecten' is te vinden op de website van Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/regionale-doorbraken>

Afstemming van de bovenlokale samenwerking

Labo Regiovorming maakte een vergelijking van de referentieregio's en de samenwerkingsverbanden die daarbinnen moeten vallen. De inventaris laat de impact zien op het niveau van het lokaal bestuur, op het niveau van de regio en Vlaanderen en op het niveau van het samenwerkingsverband. Er is een rapport beschikbaar voor elk lokaal bestuur en voor elke referentieregio.

Regio's konden Labo Regiovorming een toelichting vragen op het burgemeestersoverleg of andere regionale fora. Labo Regiovorming bood ook trajectbegeleiding bij het uitwerken van een stappenplan voor afstemming op de referentieregio. Zo ging de Denderregio aan de slag met de inventaris om de uitdagingen op het vlak van afstemming aan te pakken met een concreet stappenplan.

Lokale besturen en samenwerkingsverbanden konden Labo Regiovorming een toelichting vragen op CBS, MAT of gemeenteraadscommissie, respectievelijk op het bestuursorgaan van de bovenlokale samenwerkingsvorm. Zij konden ook deelnemen aan het kennisdelingsplatform 'afstemming bovenlokale samenwerking'.

Meer informatie over het werkpakket 'afstemming van de bovenlokale samenwerking' is te vinden op de website van Labo Regiovorming: <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/afstemming-bovenlokale-samenwerking>.

3.4.2. Evaluatie

Het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing evalueerde de werking van Labo Regiovorming in de periode 2021-2023 als onderdeel van het werkpakket 'Tussentijdse evaluatie regiovorming' (zie hierna, punt 6).

De VVSG voerde een zelfevaluatie uit en formuleerde een aantal geleerde lessen, samen met de resultaten van de regionale doorbraakprojecten en de ontwikkeltrajecten.

ABB maakte een rapport op voor de evaluatie van de subsidie van Labo Regiovorming, op basis van een activiteitenverslag en een financiële rapportering.

Op basis van deze evaluatie besliste de Vlaamse Regering op 8 december 2023 de VVSG een nieuwe subsidie toe te kennen voor de werking van Labo Regiovorming in de periode 2024-2025.

3.4.3. Periode 2024-2025

De tweede subsidiëringsperiode van Labo Regiovorming heeft betrekking op de jaren 2024 en 2025. In die periode voorziet de VVSG 2 nieuwe werkpakketten en behoudt ze het werkpakket "communicatie, inspiratie en vorming".

Communicatie, inspiratie en vorming

De beeldvorming rond regiovorming blijft divers, zowel bij lokale besturen als andere partners. Het verhaal blijvend brengen vanuit 'wat de bedoeling is' en concrete inspiratie bieden, is en blijft één van de belangrijke doelstellingen van Labo Regiovorming.

Sturing en opvolging van het samenwerkingslandschap door lokale besturen als sokkel van regionale samenwerking

Lokale besturen zijn op zoek naar methodieken en inspiratie om het intergemeentelijk en regionaal beleid op te volgen en om de wisselwerking tussen het individuele lokale bestuur en verschillende samenwerkingsvormen binnen het bovenlokaal landschap beter te structureren. Ook deze samenwerkingsvormen zelf zijn vragende partij en gebaat bij lokale besturen die via de actieve betrokkenheid van zo veel mogelijk bestuurders en medewerkers een positieve impact op de werking genereren.

De focus ligt daarbij op vragen als: hoe verwerft een lokaal bestuur voor zichzelf transparantie over de verschillende vertegenwoordigingen in platformen en structuren, hoe organiseert men de opvolging van de agenda's, voorbereiding en eventuele uitvoeringsaspecten, wat is hierbij de verhouding ambtelijk-politiek (rol van het CBS, de gemeente- en OCMW-raad, het MAT). Voor dit alles bestaan geen pasklare antwoorden.

Labo Regiovorming richt een lerend netwerk op van lokale besturen, intergemeentelijke en andere bovenlokale samenwerkingsvormen op om deze methodiek te ontwikkelen, en deze nadien te verbreden en te verdiepen.

Regio's als overleg- en samenwerkingsplatform

Dit werkpakket vervangt de ontwikkel- en doorbraaktrajecten uit de eerste subsidiëringsperiode van Labo Regiovorming.

Labo Regiovorming ondersteunt lokale besturen en regio's om hun manier van samenwerken toekomstbestendig te maken en af te stemmen op de nieuwe verwachtingen in het kader van regiowerking. Alle referentieregio's kunnen een beroep doen op een regioscan en ondersteuning bij de realisatie van de bestuurlijke acties daarbij. Deze regioscan bestaat uit een zelfevaluatie, aangevuld met een visitatiemethodiek.

In maart 2024 lanceerde Labo Regiovorming een oproep naar regio's en subregio's om voorstellen voor interbestuurlijke projecten in te dienen rond 3 thema's:

- het bindend sociaal objectief op regionaal niveau (met Agentschap Wonen in Vlaanderen)
- de realisatie van de doelstellingen van de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen: structurele interbestuurlijke samenwerking op regioniveau (met departement Omgeving)
- een bovenlokaal aanbodbeheer voor bedrijventerreinen (met Agentschap Innoveren & Ondernemen).

Labo Regiovorming selecteerde de volgende 5 projecten en verleent aan elk van hen een financiële ondersteuning van 20.000 euro:

- Oost-Brabant: "REO, REEEO – Iedereen komt als je ruimte hebt";
- Regio Gent: "Bouwshift in Regio Gent";
- Rivierenland: "Interbestuurlijk Overlegplatform Ruimte & Mobiliteit Rivierenland";
- Westhoek: "Het bindend sociaal objectief (BSO) op regionaal niveau in het noorden van de Westhoek";
- Zuid-West-Vlaanderen: "Intergemeentelijk samenwerkingskader voor bouwshift paarse sproeten in de regio Zuid-West-Vlaanderen".

De interbestuurlijke projecten gaan op 1 juli 2024 van start, einddatum is 30 september 2025.

4. IMPACTANALYSE VLAAMSE BEVOEGDHEDEN

De regioafbakening is ook voor Vlaanderen het startpunt om de door Vlaanderen opgelegde of gestimuleerde samenwerkingsvormen af te stemmen op de referentieregio's.

- Dat gebeurt meteen voor de nieuwe samenwerkingsvormen, en ten laatste op 1 januari 2025 voor de bestaande samenwerkingsvormen binnen het toepassingsgebied.
- Voor samenwerkingsvormen die werken met een oproep of aanvraagprocedure, is de uiterste datum van afstemming de start van de eerstvolgende erkennings- of subsidieronde.
- Het regelgevend kader moest uiterlijk begin 2024 in die zin aangepast zijn dat de werkingsgebieden van de samenwerkingsverbanden binnen de afgesproken overgangstermijn gealigneerd worden met de referentieregio's.
- Enkel gemotiveerd en na goedkeuring door de Vlaamse Regering kunnen samenwerkingsvormen al dan niet tijdelijk de grenzen van de referentieregio's (blijven) overschrijden.

ABB voerde voor elke betrokken entiteit van de Vlaamse overheid een impactanalyse uit en nam de resultaten daarvan op in een fiche. Het doel was een overzicht te krijgen van de verschillende samenwerkingsvormen opgelegd of gestimuleerd door Vlaanderen. De entiteiten van de Vlaamse overheid kregen de vraag om de fiches aan te vullen en waar nodig feedback te geven.

Elke sector nam een beleidsinitiatief om het regelgevend kader aan te passen aan de regiovorming. Dat kon een sectorspecifiek regelgevingstraject zijn. Daarnaast coördineerde ik een traject voor een

verzameldecreet en een verzamelbesluit, dat de aanpassingen aan de sectorregelgeving bundelt die niet in sectorspecifieke regelgevingstrajecten zijn gevat.

Volgende beleidsvelden opteerden ervoor een beroep te doen op het verzameldecreet, telkens met verwijzing naar de bovenlokale samenwerkingsvorm in kwestie:

- cultuur: erfgoedcellen en sociaal-culturele volwassenenorganisaties met een regionale werking,
- werk en sociale economie: wijk-werken en regiegebieden werk en sociale economie.

Het voorontwerp van verzameldecreet werd op 23 februari 2024 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Na de parlementaire behandeling (goedkeuring in commissie op 16 april 2024 en in plenaire vergadering op 30 april 2024) bekrachtigde de Vlaamse Regering het decreet op 3 mei 2024.

Volgende beleidsvelden opteerden ervoor een beroep te doen op het verzamelbesluit, telkens met verwijzing naar de bovenlokale samenwerkingsvorm in kwestie::

- energie: energiehuizen,
- onroerend erfgoed: intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten.

Het ontwerp van verzamelbesluit werd op 20 oktober 2023 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

De Vlaamse Regering verleende aan 4 van de 41 woonmaatschappijen een afwijking op de regiovorming. Het gaat om Thuiswest, Vivus, Woontrots en Zetus. Daarnaast kende zij aan 6 van de 60 eerstelijnszones een afwijking toe. Het gaat om Druivenstreek, Houtland en Polder, Regio Waregem, RITS, Scheldekracht en Vlaamse Ardennen.

Bijlage 1 bevat een overzicht van intergemeentelijke en bovenlokale samenwerkingsvormen die binnen het toepassingsgebied van de regiovorming vallen. Voor elke samenwerkingsvorm wordt aangegeven welke de uiterste datum van afstemming is, welk beleidsinitiatief de betrokken sector heeft genomen om het regelgevend kader aan te passen en of dat initiatief tijdig is afgerond.

Voor de volgende samenwerkingsvormen werd de timing van begin 2024 voor aanpassing van het regelgevend kader aan de regiovorming niet gehaald:

- vervoerregio's;
- geïntegreerd breed onthaal;
- intergemeentelijke samenwerking ter ondersteuning van het lokaal woonbeleid;
- regionale landschappen;
- regionale zorgzones.

Bijlage 2 bevat een overzicht van de vastgestelde hinderpalen voor regiovorming, de daaruit volgende acties en de status van realisatie van die acties.

Algemeen werd vastgesteld dat de Vlaamse subsidiekaders voor intergemeentelijke en bovenlokale samenwerking elk hun eigen drempelwaarde hebben ingevoerd: een minimaal inwonersaantal en/of een minimaal aantal deelnemende gemeenten. Het Agentschap Binnenlands Bestuur heeft de drempelwaarden geïnventariseerd. Het is aan de volgende Vlaamse Regering om daar desgewenst een beleidsinitiatief rond te nemen.

5. IMPACTANALYSE FEDERALE BEVOEGDHEDEN

Ook met de federale overheid is de dialoog gevoerd over de afstemming van hun regionale afbakeningen op de referentieregio's. Op 4 mei 2022 vond een eerste verkennend overleg plaats tussen de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur en de federale minister van Binnenlandse Zaken. Op 10 mei 2023 vond in dat kader ook een overleg plaats tussen het kabinet van de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, de federale minister van Justitie, het Agentschap Binnenlands Bestuur en de FOD Justitie. Het engagement werd genomen om te bekijken hoe de referentieregio's meegenomen kunnen worden in de lopende onderzoeken en discussies over de hervorming van de politiezones, hulpverleningszones en gerechtelijke arrondissementen. Daarnaast zouden steeds alle voorstellen van onderuit om regionale afbakeningen af te stemmen op de referentieregio's welwillend bekeken worden, zo lang dit niet leidt tot schaalverkleining.

Uit de gesprekken bleek een groot begrip voor de doelstellingen die de Vlaamse Regering met de regiovorming wil nastreven. Er was onvoldoende bereidheid om zelf aan de slag te gaan en de eigen federale afbakeningen af te stemmen op de regiovorming.

6. STEUNPUNT BESTUURLIJKE VERNIEUWING

6.1. Wetenschappelijk onderzoek over regiovorming

Op 4 december 2020 keurde de Vlaamse Regering de erkenning van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing voor de periode 2021-2025 goed (VR 2020 0412 DOC.1371). Het Steunpunt voorziet in wetenschappelijke ondersteuning, begeleiding en evaluatie van het project regiovorming. De onderzoekslijn 'Lokale autonomie en verantwoordelijkheid' bevat een onderzoeksthema regiovorming en een onderzoeksproject 'werken aan regionale samenwerking'. De onderzoeksagenda vertrekt vanuit drie centrale uitgangspunten, gericht op het leveren van inzichten en inspiratie over: (1) de noodzaak aan van onderuit opgebouwde en lokaal gedragen regio's; (2) de noodzaak aan een vast afgebakende, coherente visie op regio's; en (3) de noodzaak aan samenwerking binnen en tussen bestuursniveaus.

Het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing publiceerde rond het project 'werken aan regionale samenwerking' volgende rapporten:

- 2021: [Burgemeestersoverleg als spil voor regiovorming? Een beschrijvende analyse van de burgemeestersconferenties in de provincie West-Vlaanderen en regio Rivierenland](#)
- 2021: [Levende krachten en ontwikkelingen in de regio Beleidsdomein Wonen](#)
- 2022: [Levende krachten en ontwikkelingen in de regio Verkenning van economie en innovatie in Zuid-West-Vlaanderen, Gent en de Kempen](#)
- 2022: [Regionale samenwerking verankeren Inzet en \(her\)verdeling van hulpmiddelen, toegepast op beleidsdomein Ruimtelijke Ordening](#)
- 2022: [Vlaamse interbestuurlijke samenwerking in buitenlands perspectief geplaatst Verkenning van de Nederlandse Regiodeals en Zwitserse Agglomeratieprogramma's](#)
- 2022: [Regio's als leidraad voor ambtelijke \(re\)organisatie? De regiocapaciteit van Vlaamse administraties kritisch ontleed](#)
- 2023: [Vervoerregio's als regionaal onderhandelingsplatform Een tussentijdse balans](#)
- 2023: [Levende krachten en ontwikkelingen in de regio Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin](#)
- 2024: [Regiovorming: een bestuurlijke trendbreuk? Tussentijdse beleidsevaluatie](#)

Werkpakketten die in 2024 en 2025 aan bod komen, zijn:

- De burgemeestersconferentie als (her)nieuw(d)e spil voor de regio? Een stand van zaken
- Regio's en interbestuurlijke samenwerking binnen het Waalse gewest: een verkenning
- Regionale samenwerking als uitkomst van bestuurlijke innovatie: de Franse metropoolregio's onder de loep genomen
- Levende krachten en ontwikkelingen in de regio: beleidsdomein Cultuur
- Regio's: back to basics – Essentiële bouwstenen voor regionale samenwerking
- Bouwstenen voor interbestuurlijke samenwerking in de referentieregio's: welke lessen voor de regio uit Vlaams-federale samenwerkingsmodellen?
- Vervoerregio's als interbestuurlijk onderhandelingsplatform: actualisering van onderzoek
- Regionale dynamiek binnen domein Wonen

Meer informatie over de onderzoeksagenda en de opgeleverde onderzoeksrapporten is te vinden op de website van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing:

<https://www.steunpuntbestuurlijkevernieuwing.be/>

6.2. Tussentijdse beleidsevaluatie regiovorming

In de onderzoeksopdracht van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing is voorzien dat het Steunpunt in 2023 het regiovormingstraject tussentijds zou evalueren en aanbevelingen zou formuleren voor de volgende Vlaamse Regering.

De volgende onderzoeksvragen vormden het startpunt van het evaluatieonderzoek:

- In welke mate heeft het regiovormingstraject tot dusver bijgedragen aan het realiseren van de vooropgestelde beleidsdoelstellingen op het vlak van binnenlands bestuur?
- Wat zijn de onderliggende assumpties waarop men werkt om de beleidsdoelstellingen te realiseren? Welke mate van eensgezindheid bestaat hierover bij de betrokken actoren?
- Welke acties werden er ondernomen, en welke instrumenten toegepast? In welke mate faciliteren zij het realiseren van de finale beleidsdoelstellingen?
- Welke contextuele variabelen kunnen binnen deze veronderstelde causale keten als remmende en/of stimulerende factoren worden beschouwd?

Het conceptueel kader, de methodologie, de resultaten en de conclusies kunnen geraadpleegd worden in het rapport [Regiovorming: een bestuurlijke trendbreuk? Tussentijdse beleidsevaluatie.](#)

De leerpunten en beleidsaanbevelingen voor de volgende Vlaamse Regering worden hier hernomen:

- Herbevestig in een nieuw regeerakkoord het kader van regiovorming, maar wel expliciet ingebed in een ruimere globale visie op binnenlands bestuur;
- Reorganiseer een deel van de ambtelijke en financiële capaciteit van de Vlaamse sectorale administraties sterker naar de referentieregio's toe met als doel een betere dialoog en regionale onderhandelingsruimte te creëren;
- Voorzie duidelijke, gemandateerde aanspreekpunten per referentieregio op Vlaams niveau en verschaf duidelijkheid over welke inspraak en onderhandelingen er vanuit de referentieregio naar de Vlaamse overheid toe kunnen plaatsvinden;
- Zet in op meer verregaande samenwerkingsovereenkomsten tussen de Vlaamse overheid en regio's. Benut hiertoe kansen om sectorale projectoproepen meer te integreren en op die manier structureler, op langere termijn, afspraken te maken per regio, waarbij een voldoende financiering, menskracht en continuïteit de kans op regionale doorbraken vergroot (cf. filosofie van 'regiodeals' in Nederland). Verschillende pistes zijn hier denkbaar, gaande van een eerder

'lichte' invulling (verbeterde Vlaamse coördinatie) tot een meer verregaande aanpak (bv. substantiëlere Vlaamse cofinanciering);

- Ga blijvend in dialoog met de federale overheid met het oog op een nauwere afstemming van hun regionale afbakeningen op het regiovormingskader en de referentieregio's;
- Zet in op maatwerk bij het verder ontwikkelen van een governance-aanpak per regio. Leg geen keurslijf op, maar faciliteer governance-modellen die via duidelijke aanspreekpunten een constructief samenspel tussen zowel burgemeesters als diverse andere lokale en regionale stakeholders mogelijk maken. Bied daarvoor ook de nodige menselijke en financiële ondersteuning;
- Blijf investeren in een ecosysteem rond regionale samenwerking dat vanuit een kruisbestuiving tussen beleid, administratie en onderzoek tot stand komt.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Gwendolyn RUTTEN